

Према изводима из књиге „О говору галипољских Срба“ – Павла Ивића

Предмет овог научног рада је група српског живља која је више столећа провела одвојено од главнине српског народа. Та се група данас налази у варошици Пехчеву, на ивици малешевске котлине у источној Македонији, а досељена је из села Бајрамича у близини Галипоља, на територији данашње Европске Турске.

О томе када су се и одакле наши Галипољци одселили у Тракију, нема сигурних података. Као материјал за закључивање може послужити само народна традиција, доста оскудна и не увек поуздана. По предању, Галипољци су досељени из Јагодине и то „у време када је Србија пропала, у доба цара Лазара и цара Мурата“. Предање каже да су пресељавање извршили Турци, да би им Срби у Тракији тесали камен. Насељеници су се сместили прво у село Учдер, а доцније су прешли у Бајрамич. Пресељење из Учдера у Бајрамич извршено је најдоцније у другој половини, а вероватно још током прве половине 18. века.

Иако нису имали никаквог контакта са старом постојбином, Срби у Бајрамичу сачували су не само свој језик, него и предање да су – Срби. У сталном додиру са Турцима и Грцима они су, разуме се, претрпели и њихов утицај у многим погледу, па и у језичком. У говор Бајрамичлија ушле су у великом броју грчке и турске речи. Тачније, речи из одговарајућих грчких и турских дијалеката.

Грчки се утицај ширио и преко цркве и школе које су биле у грчким рукама. Свештеници су били Грци, словенског богослужења није било, па је целокупна писменост

Бајрамичлија била – грчка.

Основно занимање Срба у Бајрамичу, месту у брежуљкастом пределу на два сата хода од мора, било је сточарство. Држали су понајвише козе, али и овце, свиње, говеда, коње, мазге и биволе. Прилично је била развијена и земљорадња. Гајени су разни усеви, поред осталих и неки који су у нашим крајевима непознати.

Балкански ратови, са вестима о победама хришћана над Турцима и привременом бугарском окупацијом Бајрамича, изазвали су преокрет у животу галипољских Срба. Њихова национална свест нагло је ојачала, а с друге стране, њихов живот у Тракији постао је много теже подношљив. Околни Турци, озлојеђени због догађаја, почели су их нападати и пљачкати, и они су 1914. год. послали у Цариград депутацију која је обишла неколико дипломатских представништава, поред осталог и српско, са молбом да им се изрази одобрење за сеобу у Србију.

После дужег мољакања, у томе су и успели. Исте године, још пре избијања Првог светског рата, стигли су на територију која је тада припадала Србији, оставивши у свом селу имање и стоку. Српске власти населиле су их у околини Скопља, али су их Бугари по окупацији 1915. раселили. Једни су упућени у алексиначко поморавље где су радили земљу тамошњим сељацима, а други су одведени у интернацију у Пирот, и доцније у Пловдив. После завршеног рата обе ове групе, независно једна од друге, пошле су натраг у Бајрамич, али су се у њега могле вратити тек 1920, кад је тај крај дошао у грчке руке.

Ускоро затим избио је грчко-турски рат и Турци су септембра 1922. поново ушли у Бајрамич. Нова сеоба Бајрамичлија била је уствари бекство. Напустивши овога пута и већи део покретне имовине, они су колима избегли до Солуна. Ту су грчке власти покушале да их наговарањем и претњама задрже у Грчкој, али су они упорно настојали да се врате у Србију. Најзад су крајем децембра 1922. код Ћевђелије пребачени преко границе. Југословенске власти су их колонизовале у Пехчеву међу Македонце, у етничку средину која не одговара пореклу Галипољаца. Ту им је додељена, по закону о аграрној реформи, земља исељеника Турака, а с њом и њихове куће.